

XALQ PEDAGOGIKASI TUSHUNCHASINING TAHLILI VA UNING MANBAALARI

Ramazonova Salomat Saidovna
 Osiyo xalqaro universiteti magistranti

Qoryog'diev Zufar Oxunjonovich
 Ilmiy rahbar

Annotatsiya: Mazkur maqolada xalq pedagogikasi tushunchasining tahlili, pedagogika haqidagi qarashlar, fikrlar va manbaalar haqida fikr yuritilgan, ta'lim- tarbiya jarayonida xalq pedagogikasining o'rni va ahamiyati yoritib berilgan bo'lib, milliy qadriyatlarimiz va urf-odatlarimizni o'zida aks ettirgan istiklol mafkurasini yoshlar ongiga singdirishda o'zimizga xos milliy xususiyatlarimizni unutmasligimiz kerakligi ta'kidlab o'tiladi.. Xalq pedagogikasi mohiyati va ta'lim-tarbiya tizimining mazmunida xalqning turmush tarzi, milliy an'analari va urf-odatlari ifoda etilganligi haqida ma'lumotlar to'planib, ushbu maqoladan xalq pedagogikasi sohasi bo'yicha izlanayotgan mutaxassislar foydalana olishi mumkin.

Kalit so'zlar: pedagogika, mehnatsevarlik, jangovarlik, axloq-odob, nafosat, do'stlik, mehrshafqat, insonparvarlik

АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ НАРОДНОЙ ПЕДАГОГИКИ И ЕЕ ИСТОЧНИКОВ

Рамазонова Саломат Саидовна
 магистрант Международного Университета Азии.

Корёгдиев Zufar Oxunjonovich
 научный руководитель

Аннотация: В данной статье анализируется понятие народной педагогики, взгляды, мысли и источники о педагогике, выделяется роль и значение народной педагогики в процессе воспитания, отражены наши национальные ценности и традиции, подчеркивается, что мы не должны забывать наши уникальные национальные особенности при воспитании в сознании молодежи идеологии независимости. данная статья может быть использована профессионалами в области народной педагогики.

Ключевые слова: педагогика, трудолюбие, воинственность, нравственность, утонченность, дружба, доброта, гуманизм.

ANALYSIS OF THE CONCEPT OF FOLK PEDAGOGY AND ITS SOURCES

Ramazonova Salomat Saidovna
 is a graduate student of Asia International University

Koryog'diev Zufar Okhunjonovich
 Scientific supervisor

Annotation: This article analyzes the concept of folk pedagogy, views, thoughts and sources about pedagogy, highlights the role and importance of folk pedagogy in the process of education, reflects our national values and traditions. It is emphasized that we should not forget our unique national characteristics when instilling the ideology of independence into the minds of young people. this article can be used by professionals in the field of folk pedagogy.

Key words: pedagogy, hard work, combativeness, morality, sophistication, friendship, kindness, humanitarianism

Istiqlol sharofati bilan tariximizga va madaniy merosimizga munosabat tubdan o'zgardi. Biz endilikda unitilayotgan o'tmishimizni butun borliq, mahobat va buyukligi bilan ko'z oldimizga keltirmoqdamiz. Xalqimizning o'zligini anglash va milliy uyg'onish hissiyotini rivojlantirish, yoshlar ongiga tariximiz va uning boy qadriyatlarini singdirish, milliy g'oyaga asoslangan mustaqillik mafkurasini tuyg'ularini boyitib borish hayotimizning mazmuniga aylanmoqda. O'zbekiston Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: "Agar jamiyat hayotimizning tanasi iqtisodiyot bo'lsa, uning joni va ruhi – ma'naviyatdir. Biz yangi O'zbekistonni barpo etishda ana shu ikkita mustahkam ustunga, ya'ni, bozor tamoyillariga asoslangan kuchli iqtisodiyotga hamda ajdodlarimizning boy merosi,

milliy va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma'naviyatga tayanamiz". Haqiqatan ham ma'naviyat- odamning ruhiy va aqliy imkoniyatlarini yuzaga chiqaruvchi, inson qalbining eng pokiza tuyg'ular bilan boyituvchi hamda uni ezgu maqsadlar sari yetaklovchi beqiyos kuchdir.

Tarixga nazar tashlaydigan bo'lsak, o'zbek xalqi ta'lim-tarbiya sohasida o'ziga xos maktab yaratgan. Turon zaminimiz Turkistonning davrug'i olamga sig'may, necha-necha zamonlardan beri ellardan-ellarga, tillardan-tillarga o'tib doston bo'lib kelganligi tarixiy asarlarda eslatib o'tilgan. O'zbek xalqining yosh avlodni ijtimoiy hayotda komil insonlar etib tarbiyalashda xalq pedagogikasining o'rni beqiyosdir. Shu jihatdan o'zbek xalq pedagogikasi – xalq va donishmandlarning yoshlarni davr talablariga muvofiq kishilar qilib yetishtirishda, ta'lim-tarbiya ishlarini amalga oshirishda qo'llagan usul, vosita va tajribalar yig'indisidan iboratdir. Chunki, hali maktab bo'lmagan, pedagogika fan sifatida shakllanmagan davrdayoq qabila a'zolarining yoshlarda mehnatsevarlik, jangovarlik, axloq-odob, nafosat, do'stlik, mehr-shafqat, insonparvarlik xislatlarini shakllantirish va o'stirish sohasidagi aql-idroki o'sha davrdagi hayotiy tajribaning mevasi sifatida bizning davrga qadar etib keldi va xalq pedagogikasi shaklida tarkib topdi. Xalq pedagogikasi - tarbiyaning maqsad va vazifalari borasida muayyan xalqning hayotiy tajribasi hamda turmush tarzida shakllangan amaliy qarashlar majmui sifatida rivojlangan, muayyan jamiyatda yashash uchun har bir odam amal qilishi shart sanalgan urf-odat, udum, xulq-odob, marosim, an'ana, turmush tarzi, badiiy ijod, o'yin singari o'ziga xos xususiyatlarda namoyon bo'ladigan amaliy faoliyat hamdir. Shunday ekan, biz yoshlarni mana shunday xislatlarni o'zida mujassam etgan jamiyatning yetuk shaxslari etib tarbiyalashda xalq pedagogikasining maqsad va vazifalarini anglashimiz lozimdir.

Dunyodagi har qanday xalq muayyan etnos sifatida mavjud bo'lishi uchun o'ziga xos qiyofaga ega bo'lishi kerak. Xalqning ijtimoiy, ma'naviy, intellektual qiyofasi esa uning pedagogik vositasitalari orqalidagina shakllanadi. Xalq pedagogikasi muayyan xalqning o'zi bilan birga dunyoga kelgani uchun ham uning tarixi xalq tarixi bilan teng. Xalq pedagogikasining ikkinchi belgisi uning to'liq amaliy xususiyatga egaligidir. Xalq ta'lim-tarbiya jarayoni va uning natijalariga pragmatik nazar bilan qaragani uchun xalq pedagogikasi g'oyalar shaklida emas, balki urf-odat, an'ana, amal, udum, xulq-atvorlar tarzida namoyon bo'ladi. Pedagogikaning ushbu tarmog'i ta'lim-tarbiya haqidagi fikrlar yig'indisi emas, balki amal qilinishi majburiy bo'lgan va bajarilishi hamma tomonidan nazorat qilinadigan amaliy xulqiy ko'nikmalar majmuidir. Xalq pedagogikasiga oid amallar muayyan etnik birlikning hammasiga birday tatbiq qilinadi. Muayyan shaxslarning xohish-irodasi qandayligidan qat'iy nazar, xalqning har bir vakili uning tarbiya va yashash tarziga doir talablariga rioya etishga majbur. Xalq pedagogikasi talablarini bajarishda tarbiyalanuvchining istaklari inobatga olinmaydi. Muayyan etnik birlikning turmush tarzida namoyon bo'lishi xalq pedagogikasining yana bir xususiyatidir. Masalan, ta'lim-tarbiya berishda faqatgina ota-ona emas balki, jamiyat a'zolarining ham o'z hissasi borligini bunda ko'rishimiz mumkin. Inson avvalo oila bag'rida unib-o'sadi, shaxs sifatida shakllanadi. Oiladagi ta'lim-tarbiya, ma'naviy-axloqiy qadriyatlar keyinchalik odamlar orasida — mahalla-ko'ya, ta'lim muassasalarida sayqal topadi. Shunday ekan, vatanimiz va xalqimizning ertangi kunini, jahon hamjamiyatidagi obro'-e'tiborini belgilovchi barkamol avlodni voyaga etkazishdek ulug' vazifani oila-mahalla-ta'lim muassasasi hamkorligisiz hal etib bo'lmaydi desak, ayni haqiqatni aytgan bo'lamiz.

Xalq pedagogikasiga xos xususiyatlar – insonparvarlik, ochiq ko'ngillilik, saxovatlilik, poklik, to'g'ri so'zlik, haqiqatgo'ylik, rostgo'ylik, yaxshi qo'shnichilik, tinchliksevarlik, vatanparvarlik, baynalmilallik kabi fazilatlaridan iborat bo'lib, bu fazilatlar tarixiy, ijtimoiy-iqtisodiy va ma'naviy-ma'rifiy shart-sharoitlar bilan belgilanadi va umumbashariy xususiyat kasb etadi. Shu ma'noda xalq pedagogikasi ma'lum davrda yashagan xalq, elat, guruh madaniyati, ma'naviyati, ta'lim-tarbiya va pedagogik fikrlarining tarkibiy qismidir. Uning umumbashariylik xususiyati shundan iboratki, u demokratik yo'nalishda rivojlanadi, xalqning ezguliklari, orzu niyatlari va g'oyalarini ifodalaydi. O'zbek xalq pedagogikasidagi ilg'or g'oyalar – yosh avlodni aqliy va jismoniy jihatdan yetuk, ma'rifatli, bilimli va kasb-hunarlarini egallagan, odob-axloq qoidalarini mujassamlashtirgan, barkamol inson qilib tarbiyalashdir. Xalq pedagogikasi urf-odat, an'ana va qadriyatlar orqali bir avloddan ikkinchi avlodga og'zaki tarzda o'tadi, so'ngra og'zaki ijod va yozma adabiyot mahsuli – maqol, masal, topishmoq, ertak, latifa, qo'shiq, lapar, askiya, dostonlar vositasida ommalashadi. Shu sababli ham, xalq og'zaki ijodi va yozma adabiyot, asrlar davomida yaratib kelingan xalq latifa va qo'shiqlari, lapar va askiyalari, hikmatlari, maqollar va masallar, ertaklar va dostonlarida o'zbek pedagogikasining zamini, fundamenti va yagona tarbiya vositasi bo'lib kelmoqda. Bugungi kunda jamiyatimizda aynan mana shunday ta'lim va tarbiya vositalari dasturilamal bo'lib, xizmat qilib, biz yoshlar tarbiyasida mana shunday usul va vositalar orqali xalq pedagogikasining mazmun – mohiyatini singdira olishimiz lozim.

Xalq pedagogikasining hozirgi kundagi yana bir vazifasi — milliy qadriyatlarni umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirib, xalq pedagogikasi an'analarini ta'lim-tarbiya sohasiga tatbiq etish, uning eng yaxshi tomonlaridan unumli foydalanishdir. Xalq pedagogikasi boy ilmiy-pedagogik manbalarga ega. Pedagogika sohasida ijod etgan M. J. Mutalipova, M. Ochilov, K. Hoshimov, I. Jabborov, M. T. To'laboev, M. Mo'minov, G. A. Hidoyatov, B. A. Qodirov, O. M. Musurmonova, M. Sherboev, R. Usmonov, A. K. Munavvarov, U. Mahkamov kabi ko'pgina olimlarimiz tomonidan yaratilgan ilmiy pedagogik adabiyotlar xalq pedagogikasi sohasidagi muhim manba sanaladi. Ayniqsa, «Xalq pedagogikasi», «Pedagogika tarixi», «Pedagogika» kabi darslik va qo'llanmalardan asosiy manba sifatida foydalanganimizni alohida e'tirof etamiz. Shuni alohida ta'kidlash lozimki, xalq pedagogikasi juda ko'p qirrali bo'lib, maxsus o'rganishni talab etadi. O'zbek xalq pedagogikasi mazmunan boyib, mukammallashib borishida ilm-fanning boshqa sohalari ular bilan bevosita aloqada bo'ladi va eng yaxshi namunalarini o'ziga qabul qilib oladi.

Markaziy Osiyo xalqlari, xususan, o'zbek xalqi va uning madaniy-ma'rifiy taraqqiyoti asrlar davomida rivojlandi, tarbiya g'oyalari turli davrlardagi ijtimoiy-siyosiy jarayonlar mohiyatini o'zida mujassamlashtirdi. Xalqimiz yaratgan ana shu ma'rifiy fikr va g'oyalar, ta'lim-tarbiyaga oid boy meros minglab avlodlarni umuminsoniy fazilatlar ruhida tarbiyaladi. Demak, ajdodlarimiz merosi bo'lgan xalq pedagogikasining xalq donishmandligi va odobnomasining nodir sohasi deyilishi bejiz emas. U asrlar davomida avlod-ajdodlarimizning axloqiy, ma'rifiy shakllanishi va kamolotida muhim o'rin tutgan. Chunonchi, xalq o'zining ma'naviy-ma'rifiy, badiiy-estetik qarashlari, falsafiy-axloqiy tushunchalari, hayotiy, ta'lim-tarbiyaviy xulosalarini xalq pedagogikasida aks ettirgan. Uning muhim yo'nalishi milliy tarbiyani amalga oshirishdir, asosiy mohiyati millatga xos bo'lgan xususiyatlarning saqlanishini ta'minlash sanaladi. Chunonchi, muqaddas dinimiz, qadriyatlarimiz, urf-odat va an'analarimizning haqiqiy mohiyatini hayotiy, ta'sirchan misollar asosida keng xalq ommasiga muntazam yetkazish xalq pedagogikasining dolzarb vazifalaridandir.

Sharq Renessansi deb nom olgan IX-XV asrlar Markaziy Osiyo ma'naviy madaniyatining eng yuksaklikka ko'tarilgan, boy davri bo'ldi. Bu davrda Sharq madaniyatini umuminsoniy qadriyat darajasiga ko'tarish markazi "Ma'mun akademiyasi" (IX asr, Bag'dod, "Baytul hikma") tashkil etildi. Akademiya ilmiy ijodkorlari faoliyatida Yaqin va O'rta Sharq xalqlari moddiy va ma'naviy madaniyatining qo'shilishi asnosida hozirgi Markaziy Osiyo madaniyatining maxsus bir-biridan ajratilmagan ko'p qirrali qorishiq turi vujudga keldi. Bunday ko'p qirrali ilmiy qadriyatlarning maydonga kelishida vatandoshlarimiz Muhammad ibn Muso al-Xorazmiy (780-850), Ahmad al-Farg'oniy (247-861), Ahmad ibn Abdulloh al-Marvaziy (IX asr), Abu Nasr Forobiy (870-950), Abu Ali Ibn Sino (980-1037), Abu Rayhon Beruniy (973-1050) va boshqalarning xizmatlari katta bo'lgan. Sharq mutafakkirlarining ma'naviy madaniyat sohasiga qo'shgan ulushlari, yosh avlod tarbiyasida xalq pedagogikasining o'rni haqidagi qarashlari va yozgan bebaho asarlari nihoyatda boy bo'lib, mazmunan qadriyatlarning barcha yo'nalishlarini qamrab olganligi bilan xarakterlanadi. Haqiqatan ham, buyuk allomalarimizning inson kamoloti haqidagi fikrlari jamiyat taraqqiyoti uchun yangi imkoniyatlar yaratishga qaratilganligi bilan alohida qadrli.

Jamiyatimizda yangilanish jarayoni ketayotgan, qadriyatlarimiz tiklangan bir paytda milliy-ma'rifiy boyliklarimiz sirasiga kiruvchi o'tmish donishmandlari, buyuk allomalar va mutafakkirlarning bizga qoldirgan bebaho merosini o'rganish katta ahamiyat kasb etmoqda. Xalqimizni jahonga tanitgan buyuk siymolar, ulug'allomalar, mard va qahramon farzandlarning hayot yo'li, butun faoliyati bugungi va kelajak avlod uchun ibrat maktabi bo'lib qoladi. Zamonlar o'tishi bilan bu nodir ma'naviy durdonalarning qimmatini va ahamiyatini yanada oshib boraveradi. Ulug'ajdodlarimizning merosidagi pedagogik g'oyalar xalq pedagogikasida atroflicha o'rganiladi. Chunonchi, xalq pedagogikasi xalqning tarbiya bo'yicha tajribalar majmuyi deb qaraladigan bo'lsa, allomalarimizning yosh avlodni axloqiy tarbiyalash borasidagi pedagogik g'oyalari xalq donishmandligi, xalq dunyoqarashi bilan o'zaro uyg'un va chambarchas bog'liqdir. Zaminimizda yashab o'tgan bugun ham dunyo ahlini hayratga solayotgan buyuk allomalarimizning ibratli hayoti va mislsiz ilmiy-ijodiy kashfiyotlari, ulardagi axloqiy ta'limotlar haqida to'liq ma'lumotga ega bo'lish juda muhimdir. Zero, O'zbekistonning birinchi Prezidenti I. A. Karimov ta'kidlaganlaridek: "Bizning o'z oldimizga qo'ygan maqsadimiz bunday ulug'zotlarning hayot yo'li va qoldirgan merosini to'liq tasvirlash emas, balki, ularning eng buyuk namoyandalari timsolida ma'rifat, ilm-u fan, madaniyat, din kabi sohalaming barchasini o'zida uyg'unlashtirgan xalqimizning ma'naviy olami naqadar boy va rang-barang ekanini isbotlab berishdan iboratdir. Bunday noyob va bebaho boylikni har tomonlama chuqur o'rganish, uning ma'no-mazmunini farzandlarimizga yetkazish masalasi barchamiz, birinchi galda, ziyolilarimiz, butun jamoatchiligimiz uchun ham qarz, ham farz bo'lishi shart deb hisoblayman". Bu fikrlar tarixda o'chmas iz qoldirgan buyuk ajdodlarimizning ibratli hayoti va ilmiy-ijodiy faoliyati haqidagi

bilimlarimizni kengaytirishga da'vat etadi. Demak, ma'naviy barkamollikka intilayotgan har bir kishi buyuk allomalarimiz qoldirgan noyob merosdan bahramand bo'lsagina o'z oldiga qo'ygan maqsadiga mukammal erisha oladi.

Abu Nasr Forobiy o'zining "Baxt-saodatga erishuv haqida", "Fanlarning tasnifi", "Falsafani o'rganishdan oldin nimani bilish kerakligi to'g'risida", "Ilmlar va san'atlar fazilati" kabi koplal risolalarida insonning ma'naviy rivojlanishi ilm-ma'rifatga bog'liqligini ta'kidlaydi. Olimning xalq pedagogik qarashlari, ta'lim-tarbiya haqidagi ta'limotini o'rganishda inson xislatlari to'g'risidagi falsafiy fikrlari nihoyat muhim ahamiyat kasb etadi. Uning ta'limotida, inson barcha boshqa jismlarda bo'lmagan qobiliyat va kuchga, ruhiy quvvatga, aql va so'zlash qobiliyatiga egaligi bu kuch uni tabiatdagi boshqa jismlardan ajratib turishi va uning ustidan hokim bo'lish imkoniyatini berganligi namoyon bo'ladi. Abu Rayhon Beruniy ilm-fanning buyuk homiysi va muxlisi sifatida mamlakatning obodonchiligi ilm-fanning gullashida, odamning baxti esa uning bilim va ma'rifatida deb biladi. Yaratgan asarlarida u ta'lim-tarbiyaga doir she'r va hikmatlardan misollar keltirib, ular orqali har bir inson o'z qalbining farmoyishiga ko'ra xayr-ezgulikka intilishi, sun'iy obro', shuhrat qozonish uchun muruvvat va sharofat ko'rsatmasligi kerakligini ta'kidlaydi. Olimning "Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar" asari unga katta shuhrat keltiradi. Yusuf Xos Hojibning "Qutadg'u bilig" asarida aqliy, axloqiy, mehnat, jismoniy va nafosat tarbiyasiga doir fikrlari katta tarbiyaviy ahamiyatga egadir. U insonni ulug'laydi, uning fikricha, insonning ulug'ligi aql-idroki, so'zlash qobiliyati, bilimi, uquvi, hunarga egaligidadir. Adib o'quv va bilimni farqlaydi: o'quv tug'ma ravishda inson ruhiyatida mavjuddir, bilim esa o'qish-o'rganish va mehnat tufayli egallanadi. Agar ularning har ikkisi o'zaro birlashsa, insonning qadri ortadi. Masalan: Nizomulmulkning «Siyosatnoma», Nosir Xisravning «Saodatnoma», Ahmad Yugnakiyning «Hibatul-Haqoyiq», Alisher Navoiyning «Mahbub - ul qulub», Yusuf Xos Hojibning «Qutadg'u bilig» asarlari bevosita odob, axloqqa daxldordir. Bu asarlarda insonparvarlik, halol mehnat, do'stlik, chin muhabbat, sadoqat kabi yuksak axloqiy fazilatlar o'z aksini topgan. Yosh avlodlarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirish hamma davrlarda millatning ilg'or kishilari diqqat markazida bo'lib kelgan. Demak, komillik sifatleri- mehr- muruvvat, adolat, or- nomus, to'g'rilik, vijdon, iroda va matonat singari xislatlarda mujassam etgan bo'lib, Sharq mutafakkirlarining yozib qoldirgan noyob manbaalarida bu xislatlarni inson o'zida aks ettirishda xalq pedagogikasi va manbalarining o'rni beqiyosligi ta'kidlab o'tilgan.

Pedagogikaning fan sifatida shakllanishi yosh avlodni hayotga tayyorlash, ular tarbiyasini samarali amalga oshirish ehtiyojidan kelib chiqadi. Bu ehtiyoj tarbiya borasida orttirilgan tajribalar, o'sha tajribalarni umumlashtirish, yoshlar tarbiyasi haqida qonun-qoidalarni ishlab chiqish zaruratini taqozo etadi. Avvalo pedagogikaning nazariy kurtaklari falsafa negizida paydo bo'ladi. Ta'lim-tarbiya masalalari hamisha mutafakkir, yozuvchi, olimlar xayolini band qilib kelgan. Ular o'zlarini bola tarbiyasi, ularni barkamol inson qilib tarbiyalash haqidagi yorqin mulohazalari bilan pedagogik fikrlar ravnaqiga ulush qo'shganlar, Sharq va G'arb xalqlari ming yillar mobaynida bulardan bahramand bo'lgan. Bu manbalarda komillik va uning qirralarini yoritib berilgan bo'lib, ushbu asarlar yuksak ma'naviyat va xalq pedagogikasida o'chmas iz qoldirgan.

O'zbek pedagogi Abdulla Avloniy (1878-1934 yillar) o'zining «Turkiy guliston yoxud axloq» nomli asarida «... bilim bizning aqlimizni va bizning xotiramizni qilich kabi o'tkir qiladi. Bilim, fanni egallash taraqqiyot yo'lida bizning ilgari qadam tashlashimiz shartidir... Bilimsiz odam bu mevasiz daraxtga o'xshaydi» - deb yozadi. Shu bilan bir vaqtda A.Avloniy fanni o'zlashtirishga faqatgina xayoliy amaliyoti uchun yaroqliligi nuqtai nazaridan yondoshish mumkin emas deb hisoblaydi., lekin ilmni o'rganish kerak va foydalidir, uni bilish o'quvchilarning bilimlarini kengaytiradi, dunyoqarashni shakllantiradi. Binobarin, har qanday sivilizatsiya ko'pdan- ko'p xalqlar, millatlar, elatlar faoliyatining va samarali ta'sirining mahsulidir. Shunday ekan, har bir inson bu madaniyatni avaylab- asrab, xalq pedagogikasi usullari orqali keng jamoatchilik va yoshlar ongida samarali ta'sir ko'rsatishida o'z hissasini qo'shishi kerak.

Jadid mutafakkirlarimizdan Abdurauf Fitrat, Abdulla Qodiriy, Botu, Maxmudxo'ja Behbudiy va boshqa shu kabi ko'plab buyuk ajdodlarimiz tomonidan yaratilgan ma'naviyat sarchashmalari o'zining tarbiyaviy ahamiyatga, ma'rifatni targ'ib etish xususiyatlariga va ibratlilik xususiyatlariga ega ekanligi tufayli hozirgi kunga qadar o'z qadr-qimmatini yo'qotmay kelmoqda. Ular tomonidan yozilgan ko'plab yuksak qadr-qimmatga ega asarlarni ko'rishimiz mumkin. Jamiyatda yaratilgan qadriyatlar va urf-odatlar hamda xalq og'zaki ijodi namunalari bevosita xalqimiz ruhiyati asosida shakllangan bo'lib, ular ma'naviy barkamol insonni tarbiyalashda eng muhim ahamiyatga egadir. Ushbu qadriyatlar o'z navbatida yuqorida sanab o'tilgan buyuk mutafakkirlarimizni ham tarbiyalab voyaga etkazgandir. Shunday ekan biz buyuk xalqimiz tomonidan yaratilgan milliy qadriyatlarimiz bilan har qancha faxrlansak arziydi. Bizning burchimiz bunday qadriyatlarni asrab-avaylash va

ularni izchil ravishda takomillashtirib borishdir. Ma'lumki, xalqimizning salkam ming yillik tarixi Islom dini bilan chambarchas bog'langandir. Shuning uchun xalqimiz tomonidan yaratilgan milliy qadriyatlarning aksariyati ham va mutafakkirlarimiz tomonidan yaratilgan ma'naviyat sarchashmalari ham aynan ana shu din asosida shakllanib, rivoj topib kelgan. Shunday ekan, biz bu dinning urf-odatlariga oqilona yondashib, ularni to'g'ri anglab olishga harakat qilishimiz kerak. Chunki, islom dini yuksak tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, doimo millatlar o'rtasidagi tinchlik-totuvlik g'oyalarini targ'ib etib kelgan. Milliy qadriyatlarimizni e'zozlamay turib, o'z milliy qiyofamizga ega bo'la olmay, millatimiz, xalqimiz, davlatimizning erki va mustaqilligini saqlab qololmaymiz. Zero, milliy qadriyatlarimizga millatning tili, dini, urf-odatlari, an'analari, bayramlari, o'zaro muloqot va muomala shakllari kiradi. Shu bilan birga, o'zbek xalq pedagogikasi umuminsoniy va milliy qadriyatlarning uyg'unligini ta'minlashi taqozo etadi

Hozirgi zamon ta'lim-tarbiya tizimi o'zbek pedagogikasi tarixi turli oqimlar, jarayonlar ta'sirida rivojlanib keldi, yuksak umuminsoniy qadriyatlar asosida taraqqiy topib bormoqda. O'tgan davrlarda mutafakkir olimlarning o'z munosabatlarini uning yoshlarga tarbiyaviy ta'sirini yanada kuchaytirish maqsadida, o'z tajribalarini nafaqat xalq pedagogikasining qator shakllari, usullarini qayta tiklash uchun, balki shaxsni shakllantirishni boshqaruvchi ob'yektiv umumiy ijtimoiy qonunlar, xalq turmush tarzini tushunish uchun ham ularning boy merosini o'rganish lozim. Bu davlatimizda ta'lim-tarbiya sohasida qabul qilinayotgan qonunlarida ham o'z aksini topgan bo'lib, yurtimiz ma'naviy- ma'rifiy ishlarining rolini oshirish orqali yoshlarimizni ma'naviy hamda jismoniy jihatdan barkamol, vatanparvar, o'zligini va o'z tarixini yaxshi biladigan insonlar qilib tarbiyalash – asosiy maqsadimizdir. Bundan tashqari, milliy qadriyatlarimizni o'zida aks ettirgan istiklol mafkurasini yoshlar ongiga singdirishda o'zimizga xos milliy xususiyatlarimizni unutmasligimiz kerak. Bu milliy xususiyatlarimiz oila, mahalla, ona yurt muqaddasligi, ota-onaga, Vatanga, kattalarga hurmat, ona tiliga muhabbat, sabr-bardoshlilik, mehnatsevarlik, halollik, mehr-oqibat kabi fazilatlarimizdan iboratdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Sh.M.Mirziyoyev. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik – milliy g'oyamizning poydevoridir. T., “ Tasvir”, 2021
- I.A. Karimov. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. T.: M a'naviyat, 2008. 44-bet
- A.Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. – Toshkent, O'qituvchi, 1992. 22-23-betlar
- M. J. Mutalipova. Xalq pedagogikasi. T, 2011
- K. Hoshimov. Pedagogika tarixi . Oliy o'quv yurtlari va universitetlar talabalari uchun o'quv qo'llanma. – Toshkent, O'qituvchi, 1996, - 191-bet